

นักการเมืองกับแรงจูงใจในการเข้าสู่การเมือง

เป็นที่ยอมรับกันว่า บุคลิกภาพถ่ายโยงไปสู่ความเชื่อทางการเมืองหรือพฤติกรรมทางการเมือง และการเข้าเกี่ยวข้องกับกระบวนการทางการเมืองของบุคคลนั้น เกิดจากแรงจูงใจหรือแรงกดดันในแง่คุณธรรมของบุคคล เช่น ความรู้สึกจงรักภักดี รู้สึกว่าเป็นหน้าที่ของพลเมืองดี ความรู้สึกที่จะสนองคุณแผ่นดิน เป็นต้น

ในบทนี้จะพิจารณาคูณลักษณะเชิงจิตวิทยา ซึ่งพบว่า มีพลังผลักดันบุคคลให้เข้าเกี่ยวข้องกับการเมืองในระดับต่าง ๆ อย่างมาก คุณลักษณะดังกล่าว คือ ความสำนึกในความสำคัญทางการเมือง ความรู้สึกไว้วางใจทางการเมือง การแสวงหาชื่อเสียงเกียรติยศ การรักษาความเป็นธรรมของสังคม และการรักษาผลประโยชน์ของตนเอง

นัยสำคัญของความสำนึกในความสำคัญทางการเมือง

ความสำนึกในความสำคัญทางการเมือง (political efficacy) หมายถึง ความรู้สึกที่ว่า ตนเองเข้าใจ และสามารถมีอิทธิพลต่อกิจการของการเมืองการปกครอง การที่สมาชิกของระบบการเมืองมีความรู้สึกที่สามารถอาศัยการเมืองการปกครองเป็นเครื่องมือที่จัดเตรียมไว้ซึ่งพร้อมที่จะทำตามคำแนะนำหรือความต้องการของพลเมือง¹ กล่าวคือ ความรู้สึกดังกล่าวนี้เป็นความรู้สึกของพลเมืองต่อการกระทำของตน สามารถมีผลต่อเหตุการณ์ทางการเมือง เป็นความเชื่อของบุคคลว่า การเปลี่ยนแปลงทางการเมืองและสังคมสามารถเกิดขึ้นได้โดยการกระทำของเขา และจะสามารถทำให้ผู้มีอำนาจ

---

¹ พรศักดิ์ ห่องแพ้ว, "กรอบการมองพฤติกรรมทางการเมือง," วารสารสังคมศาสตร์, 15 (มกราคม - มีนาคม 2523), หน้า 96-97.

ทางการ เมืองมีพฤติกรรมดังที่ตนปรารถนาได้¹

ความสำนึกในความสำคัญทางการเมือง หมายถึงความรู้สึกว่าการกระทำทางการเมืองของบุคคลมี หรือสามารถมีผลกระทบต่อกระบวนการทางการเมือง มีความรู้สึกว่าการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองและสังคม เป็นสิ่งที่เป็นไปได้ โดยที่พลเมืองแต่ละคนสามารถมีบทบาทในการนำมาซึ่งการเปลี่ยนแปลงนั้น ความรู้สึกดังกล่าวนี้มีความเกี่ยวข้องกับพฤติกรรมทางการเมืองหลายประการ ที่สำคัญคือ การมีส่วนร่วมทางการเมือง โดยเฉพาะอย่างยิ่งการมีส่วนร่วมทางการเมืองในความหมายที่กว้าง คือการที่บุคคลมีการกระทำใดเพื่อมีอิทธิพลต่อกระบวนการการตัดสินใจในระบบการเมือง การสำนึกในความสำคัญทางการเมืองก็จะเกี่ยวข้องอย่างมากกับพฤติกรรมนี้ เนื่องจากความรู้สึกดังกล่าวนี้เป็นความรู้สึกว่าบุคคลมีความสามารถที่จะมีอิทธิพลต่อกระบวนการตัดสินใจในระบบการเมืองนั้นเอง

จากการศึกษาวิจัยของ เลสเตอร์ มิลแบรท (Lester Milbrath) เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองและความสำนึกในความสำคัญทางการเมืองยืนยันว่า บุคคลที่รู้สึกว่าประสิทธิภาพทางการเมืองสูงจะมีระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองสูงกว่าผู้ที่มีความสำนึกในความสำคัญทางการเมืองต่ำ ถึงแม้ว่าจะทำการควบคุมตัวแปรด้านฐานะทางเศรษฐกิจสังคม เพื่อทำการทดลองแล้ว ก็ยังพบความสัมพันธ์ในเชิงบวกระหว่างความสำนึกในความสำคัญทางการเมืองและการมีส่วนร่วมทางการเมือง²

ถ้าหากพิจารณาอย่างละเอียดถึงลักษณะการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองที่มีความสัมพันธ์กับความสำนึกในความสำคัญทางการเมือง ปรากฏว่า ความสำนึกในความสำคัญ

1

Kenneth Prewitt, "Political Efficacy", in David L. Sills (ed.), International Encyclopedia of the social Sciences Vol. 14 (New York : Macmillan and Free Press, 1968).

2

Lester Milbrath and M.L. Goel, Political Participation : How and Why People Get Involved in Politics (Chicago : Rand McNally, 1977), p. 57.

ทางการเมืองจะมีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมทางการเมืองแบบการมีส่วนร่วมทางการเมืองโดยตรง (gladiatorial activity) เช่น การช่วยเหลือในการรณรงค์หาเสียง การเข้าร่วมกลุ่มสมาคมทางการเมือง เขียนจดหมายสนับสนุนหรือคัดค้านนโยบายทางการเมือง เข้าสมัครรับเลือกตั้ง ฯลฯ มากกว่าการมีส่วนร่วมทางการเมืองแบบผู้สังเกตการณ์ข้างนอก (spectator activity) เช่น การไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้งเท่านั้น

กล่าวอีกนัยหนึ่ง บุคคลอาจเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองได้ในแต่ละลำดับขั้นของการมีส่วนร่วมทางการเมืองตามสภาพของแรงจูงใจ โอกาส หรือทรัพยากรของแต่ละบุคคลได้ดังต่อไปนี้

รูปที่ 5.1 ลำดับขั้นของการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมือง

ที่มา : ปรับปรุงจาก Lester Milbrath, Political Participation (Chicago : Rand McNally, 1955), p. 12.

อาจตั้งข้อสงสัยเกิดได้ว่า ทำไม ความสำนึกในความสำเร็จทางการ เมืองจึงมีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมทางการ เมืองแบบ เข้ามีส่วนร่วม เองโดยตรงมากกว่าการมีส่วนร่วมทางการเมืองแบบผู้สั่ง เกิดการฉ้อโกง คำตอบที่ให้ความกระจ่างข้อสงสัย เกิดดังกล่าวสามารถอธิบายได้ว่า อาจเป็นเพราะการ เข้ามีส่วนร่วมทางการ เมืองอย่างจริงจังในลักษณะที่เป็น การเรียกร้องต่อระบบการ เมืองนั้น ต้องอาศัยความตั้งใจและแรงจูงใจมากกว่าการ เข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองแบบ เป็นผู้สั่ง เกิดการฉ้อโกง และยัง เป็นการ เข้ามีส่วนร่วมทางการ เมืองในลักษณะของการประท้วงทางการ เมืองหรือลงรับสมัครรับ เลือกตั้งระดับ ใดระดับหนึ่ง จนสามารถดำรง เข้าดำรงตำแหน่งทางการ เมืองแล้ว บุคคลนั้นจะต้องมีระดับความสำนึกใน ความสำเร็จทางการ เมืองสูงและมีแรงจูงใจทางการ เมืองสูงด้วย จากการสัมภาษณ์ นาย แพทย์สมศาสตร์ รัตนศักดิ์ ผู้แทนราษฎรจังหวัด เชียงราย ได้แสดงความคิดเห็นในประเด็น นี้ว่า

"สำหรับความรู้สึกของผม ตอนแรกที่มีต่อระบบการเมือง คิดว่าเมื่อตนเอง เข้า ไปเป็นนักการเมืองแล้ว สามารถที่จะกระทำตาม เป้าหมายที่ตนเองกำหนดไว้ หรือ พยายาม ๆ ผมคิดว่าผมมีความสามารถมีอิทธิพลต่อกิจกรรมของการ เมืองการปกครอง สามารถอาศัยการเมือง การปกครอง เป็นเครื่องมือที่จัด เตรียมไว้ ซึ่งพร้อมที่จะทำ ตามคำแนะนำหรือความต้องการของพล เมืองได้ สามารถที่จะ เข้าไปแก้ปัญหาความ เดือดร้อนหรือความ ไม่เป็นธรรมที่ประชาชนได้รับ แต่เมื่อ เข้าไปแล้วไม่สามารถทำ อะไรได้ เพราะไม่สามารถแสดงความคิดเห็นต่อการบริหารประเทศได้ แต่พอยุค หลังที่มีการเลือกตั้งรัฐบาลมาจากตัวแทนของประชาชนที่ได้รับ เลือกตั้ง ก็ได้อาศัย การเมืองระบบปกครอง เป็น เครื่องมือในการดำเนินการตามความต้องการของ ประชาชนได้ในระดับหนึ่ง ถึงแม้ว่าจะไม่ได้ทั้งหมด ผมคิดว่าระบบการเมือง ใน ปัจจุบันมีประสิทธิภาพพอสมควรที่จะ เป็น เครื่องมือในการปฏิบัติตามนโยบายที่กำหนด ไว้ ให้บรรลุเป้าหมาย"¹

จากคำสัมภาษณ์ดังกล่าวชี้ให้เห็นความรู้สึกว่าตนเอง เข้าใจ และสามารถมี อิทธิพลต่อกิจกรรมของการ เมืองและการปกครองสามารถอาศัยการเมืองการปกครอง เป็น

¹ สัมภาษณ์ ร.ท.นายแพทย์สมศาสตร์ รัตนศักดิ์, สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จังหวัด เชียงราย, วันที่ 8 ธันวาคม 2528.

สามารถอาศัยการ เมืองการปกครอง เป็นเครื่องมือที่จัดเตรียมไว้ ซึ่งพร้อมที่จะทำตาม คำแนะนำหรือความต้องการของประชาชนได้ พุดง่าย ๆ ก็คือ มีความรู้สึกว่าคุณสามารถ ที่จะเข้าไปแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนหรือความไม่เป็นธรรมที่ประชาชนได้รับ โดยอาศัย การ เมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยเป็นเครื่องมือในการดำเนินการตามความ ต้องการของประชาชนได้ระดับหนึ่ง นายวัลลภ สุประดิษฐ์กุล สมาชิกสภาจังหวัด เชียงราย ได้กล่าวถึงประเด็นเกี่ยวกับนัยสำคัญของความสำนึกในความสำคัญทางการ เมืองต่อการเข้า มีส่วนร่วมทางการเมืองของนักการเมืองว่า¹

"ผมเองจะอธิบายถึงความรู้สึกออกเป็น 2 ระยะ คือ ระยะก่อนเข้าสู่ระบบ การเมืองและหลังจาก เข้าไปเป็นนักการเมืองแล้ว

ระยะก่อนเป็นนักการเมืองนั้น ผมเองมีความรู้สึกว่าคุณ เป็นบุคคลที่มีความ สำคัญและสามารถทำประโยชน์ให้แก่ประชาชนได้ และระบบการเมือง โดยเฉพาะรูปแบบประชาธิปไตยเอื้อต่อการทำงานของเรา สามารถทำงานตาม นโยบายที่เราวางเอาไว้ได้ คือ ระบบการเมืองมีประสิทธิภาพพอหรือดีที่จะ ทำให้เราทำงานได้ตามเป้าหมายที่วางไว้และได้มีความกระสันอย่าง เป็นนักการเมืองแล้วคือ เป็น สจ. เชียงราย ก็เจออุปสรรคในการทำงานมากมาย เกิดความไม่มั่นใจในระบบการเมืองในระดับท้องถิ่นขึ้นมา สจ. ไม่ค่อยมีโอกาส ได้แสดงความคิดเห็นต่อการปฏิบัติงานของข้าราชการประจำเท่าที่ควร กฎระเบียบ ของกระทรวงมหาดไทย ถ้าหากเป็นอย่างนี้ผมคงเป็น สจ. เพียงสมัยเดียวเท่านั้น"

จากคำกล่าวข้างต้น นายวัลลภ สุประดิษฐ์กุล ได้ชี้ให้เห็นความรู้สึกของ บุคคลต่อระบบการเมือง ทั้งก่อนเข้าสู่การเมืองและหลังการเข้าสู่การเมืองแล้ว ซึ่ง สามารถกล่าวได้ว่าความรู้สึกของบุคคลก่อนเข้าสู่การเมืองหรือมีส่วนร่วมทางการเมือง

1

สัมภาษณ์ นายวัลลภ สุประดิษฐ์กุล, สมาชิกสภาจังหวัด เชียงราย, ณ ห้อง วันที่ 27 พฤศจิกายน 2528.

ในฐานะนักการเมืองมีความรู้สึกว่าคุณเป็นบุคคลที่มีความสำคัญต่อระบบการเมืองและสามารถที่จะปฏิบัติหรือดำเนินการตามเป้าหมายที่ตนกำหนดไว้ กล่าวคือ มีความรู้สึกว่าคุณระบบการเมืองโดยเฉพาะระบบการเมืองการปกครอง ประชาธิปไตย เป็นเครื่องมือที่เอื้ออำนวยต่อการทำงานของคุณ ถ้าหากจะกล่าวไปแล้วก็คือความสำนึกในความสำคัญทางการเมืองดังกล่าวนี้เป็นปัจจัยที่มีพลังผลักดันบุคคลให้เข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองของนักการเมืองที่มีนัยสำคัญ

นอกจากนี้ จำสิบ เอก ทรงธรรม บัญญัติ ผู้แทนราษฎรจังหวัดเชียงราย ได้ชี้ให้เห็นถึงความรู้สึกที่มีต่อระบบการเมืองตอนหนึ่งว่า¹

"ก่อนที่จะผมจะเข้าสู่การเมือง ผมมีความรู้สึกว่ากลไกทางการเมืองการปกครองสามารถที่จะเป็นเครื่องมือในการจัดการตามคำแนะนำหรือสนองต่อความต้องการของประชาชนได้ หรือสามารถเข้าไปแก้ปัญหาความเดือดร้อนความไม่ยุติธรรมที่ประชาชนได้รับ จนทำให้ผมตัดสินใจเข้าสู่การเมืองและลงสมัครรับเลือกตั้งในปี พ.ศ. 2521 แต่เมื่อเข้าไปเป็นนักการเมืองแล้วก็ได้รับรู้ว่ารัฐบาลไม่สามารถดำเนินนโยบายตรงตามความต้องการของประชาชนและผมเอง เมื่อเข้าไปแล้วก็ไม่สามารถอาศัยกลไกของการเมืองการปกครองเป็นเครื่องมือในการดำเนินการตามคำแนะนำหรือจัดการแก้ปัญหาที่ราษฎรหรือประชาชนกำลังประสบอยู่ได้เท่าที่ควร"

จากคำกล่าวดังกล่าวข้างต้นนี้ ได้ชี้ให้เห็นว่าปัจจัยที่มีพลังผลักดันให้เข้ามีส่วนร่วมในระดับนักการเมืองคือ ความสำนึกในความสำคัญในกลไกทางการเมืองการปกครองสามารถที่จะเป็นเครื่องมือในการจัดการกับปัญหาต่าง ๆ หรือความไม่เป็นธรรมที่ประชาชนได้รับ นอกจากนี้ยังสามารถกล่าวได้ว่าเมื่อบุคคลเข้าไปเป็นนักการเมืองแล้ว ก็ไม่สามารถที่จะอาศัยกลไกทางการเมืองการปกครองเป็นเครื่องมือในการดำเนินการ

1

จ.ส.อ. ทรงธรรม บัญญัติ, สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดเชียงราย, วันที่ 28 พฤศจิกายน 2528.

ตอบสนองความต้องการของประชาชนได้เท่าที่ควร ในประเด็นเดียวกันนี้ คุณทวี
 พุทธจันทร์ รองประธานสภาจังหวัด เชียงราย ได้ให้ทัศนะต่อประเด็นความสำคัญการเมือง
 ปกครองว่า¹

"ก่อนหน้านี้จากที่อบรมศึกษากฎหมายปกครอง อ่านาจต่าง ๆ ของเราก่อนที่จะ
 เข้ามา ผมมีความรู้สึกว่าการเป็นสมาชิกสภาจังหวัดก็ดี สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร
 ก็ดี รู้สึกว่าเขาจะมีความหวังหลาย ๆ อย่าง อย่างเต็มที่ในการที่จะช่วยเหลือ
 ประชาชนได้อย่างเต็มที่ สอนองความต้องการของประชาชนได้อย่างเต็มที่ซึ่งความรู้สึก
 ในตอนแรกภายใต้ระบบการเมืองนี้ เราน่าจะทำได้ แต่เรามีติดขัดตรงกลไกของ
 รัฐบาลบางอย่าง ทำให้เราไม่สามารถทำได้ตามที่เขาวางไว้ เราก้าวเข้ามา
 เราคิดว่าเขาทำได้ แต่พอเราเข้ามาแล้วเราทำไม่ได้"

จากคำสัมภาษณ์ของนักการเมืองทั้งในระดับท้องถิ่นและระดับชาติของบุคคล
 เหล่านี้มีความรู้สึกว่าคุณมีความสำคัญและต้องรับผิดชอบในกิจกรรมการเมืองการปกครอง
 นอกจากนี้ยังมีความ เชื่อว่ากลไกทางการเมืองการปกครอง เป็นเครื่องมือที่สามารถดำเนิน
 การตามคำแนะนำและสนองต่อความต้องการของประชาชนได้ นั้นหมายความว่า เชื่อว่า
 ก่อนที่รัฐบาลจะตัดสินใจทำอะไรลงไปจะต้องคำนึงถึงความคิดเห็นและความต้องการของ
 ประชาชน เป็นสำคัญ

นัยสำคัญของความไว้วางใจทางการเมืองต่อการมีส่วนร่วมทางการเมือง

ความไว้วางใจทางการเมือง (political trust) เป็นความโน้มเอียง
 ทางการเมืองพื้นฐาน (basic political orientation) การรับรู้ (percep-
 tion) ที่มีต่อบุคคลทางการเมือง อำนาจทางการเมือง ผู้ใช้อำนาจทางการเมือง
 หรือระบบทางการเมืองทั้งหมด ในเชิงประเมินคำว่าสิ่งนั้นหรือการกระทำนั้น เป็นสิ่งที่ถูก
 ต้องชอบธรรม มีเหตุผล เป็นความรู้สึกผูกติด (attachment) ต่อกระบวนการและ

1

สัมภาษณ์นายทวี พุทธจันทร์, รองประธานสภาจังหวัด เชียงราย, วันที่ 11

สถาบันทางการเมือง ซึ่งแสดงออกในรูปของความชอบธรรมและการให้ความไว้วางใจ

ความไว้วางใจทางการเมืองมีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมทางการเมือง อย่างมีนัยสำคัญ กล่าวคือ การที่บุคคลประเมินค่าต่อระบบการเมืองในทางลบจะมีความสัมพันธ์กับการเข้ามีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมืองต่ำ อย่างไรก็ตามประเด็นที่น่าสนใจอยู่ที่ความสัมพันธ์ระหว่างการมีส่วนร่วมทางการเมืองในลักษณะของการเรียกร้องและประท้วงกับความรู้สึกไม่ไว้วางใจทางการเมือง

มิลแบรท ได้ตั้งเป็นสมมติฐานไว้ว่า เมื่อความไม่ไว้วางใจทางการเมืองประสานกับความสำนึกในความสำเร็จทางการเมือง แนวโน้มออกมาเป็นพฤติกรรมการเข้าร่วมมีส่วนร่วมทางการเมืองในลักษณะแบบประท้วงต่อต้านต่อระบบการเมืองในทางตรงข้ามคือ เมื่อบุคคลมีความไม่ไว้วางใจทางการเมือง แต่มีความสำนึกในความสำเร็จทางการเมืองค่อนข้างต่ำก็มีแนวโน้มที่จะถอนตัวออกจากระบบการเมือง¹

กล่าวได้ว่าบุคคลที่มีระดับความสำนึกในความสำเร็จทางการเมืองสูง และมีระดับความไว้วางใจทางการเมืองต่ำด้วย จะมีแนวโน้มไม่เข้ามีส่วนร่วมทางการเมือง เนื่องจากเห็นว่าแม้จะเข้ามีส่วนร่วมทางการเมือง แต่โอกาสที่เขาจะสามารถมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของระบบการเมืองก็มีอยู่น้อยมาก

ดังที่ จ.ส.อ. ทรงธรรม บัญญาดี นักการเมืองหลายสมัยจังหวัด เชียงราย ได้ให้สัมภาษณ์ตอนหนึ่งว่า

“นโยบายที่รัฐบาลแถลงต่อรัฐสภา นั้น เป็นเพียงแต่แถลงให้รัฐสภาทราบเท่านั้น รัฐสภาไม่มีสิทธิลงมติไม่ไว้วางใจในนโยบายของรัฐบาล ตลอดระยะเวลาที่ผมเข้าสู่การเป็นนักการเมือง รัฐบาลกระทำการเพียงการแถลงนโยบายให้รัฐสภารับทราบเท่านั้น รัฐบาลไม่เคยทำงานตามนโยบายที่แถลงไว้ไปปฏิบัติเท่าใดนัก เช่น นโยบายการปราบปรามการค้าออร์ปชั่น ซึ่งรัฐบาลแถลงว่าจะปราบปราม

อย่างเร็วที่สุด ปรากฏว่า นโยบายไม่เคยนำมาปฏิบัติเลย

สำหรับการปฏิบัติงานหรือการบริหารงานของรัฐบาล ผมไม่เกิดความมั่นใจเท่าใดนัก เพราะรัฐบาลไม่เคยนำเอานโยบายที่แถลงไว้มาปฏิบัติหลายประการด้วย ไม่ว่าจะเป็นในด้านเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองในการรักษาความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของประชาชน ซึ่งอยู่ในนโยบายทั้งหมด แต่ปรากฏว่าจนกระทั่งปัจจุบันนี้ ทุกสิ่งทุกอย่างที่รัฐบาลมองไว้กับการกระทำของรัฐบาลมันตรงกันข้ามกันตลอดมา บางสิ่งบางอย่างรัฐบาลกระทำหรือ เข้าแก้ปัญหาเมื่อเหตุการณ์มันเกิดขึ้นแล้ว เช่น ราคาพืชผลตกต่ำ รัฐบาลได้แถลงไว้อย่างชัดเจนในนโยบายว่า รัฐบาลจะหาทางขยายตลาดเพื่อขยายผลผลิตทางการเกษตรออกไปสู่ตลาดโลกให้กว้างขวางยิ่งขึ้น แต่รัฐบาลก็ไม่สามารถดำเนินการตามนโยบายที่แถลงไว้และก็มีปัญหาเกิดขึ้นทุกที แสดงว่ารัฐบาลไม่ได้มีการวางแผนระยะยาวไว้ แต่กระทำการเพียงการแก้ไขเฉพาะหน้าไปวัน ๆ เท่านั้น เช่น กรณีราคาข้าวเหมือนกัน ชาวนามาร้องเรียนเรื่องราคาข้าว รัฐบาลแก้ไขปัญหาไป หรือราคาอ้อย ราคาข้าวโพด รัฐบาลแก้ไขเฉพาะปลายเหตุ รัฐบาลไม่มีเป้าหมายเท่าที่ควร ด้วยเหตุผลดังกล่าว ความมั่นใจที่ผมมีต่อระบบการเมืองหรือรัฐบาลน้อยมาก"¹

จากคำสัมภาษณ์ ดังกล่าวข้างต้น ชี้ให้เห็นว่า บุคคลมีความไม่ไว้วางใจรัฐบาล ซึ่งเป็นผู้ใช้อำนาจทางการเมือง เพราะรัฐบาลไม่ได้ให้นำเอานโยบายที่แถลงต่อรัฐสภา ซึ่งรัฐสภาไม่มีสิทธิลงมติไม่ไว้วางใจในนโยบายของรัฐบาลไปปฏิบัติอย่างจริงจัง นอกจากนี้ คุณวัลลภ สุประดิษฐ์กุล ยังได้ให้ความเห็นในประเด็นดังกล่าวนี้ เช่นเดียวกันว่าระบบการเมืองไม่ได้เป็นเครื่องมือหรือกลไกที่จะเอื้ออำนวยต่อการปฏิบัติหน้าที่ของตนได้ อันเนื่องมาจากกลไกของรัฐบาลคือ ข้าราชการหรือกฎข้อบังคับของทางราชการ โดยเฉพาะกฎระเบียบของกระทรวงมหาดไทยไม่ได้เปิดโอกาสให้ข้าราชการการเมืองได้แสดงความคิดเห็นต่อการปฏิบัติงานของข้าราชการประจำ พุดง่าย ๆ คือ

1

สัมภาษณ์ จ.ส.อ. ทรงธรรม ปัญญาดี, อ่างแล้ว.

กลไกของการบริหารของรัฐฯ โดยเฉพาะข้าราชการประจำ เป็นอุปสรรคต่อการทำงาน
ของนักรการเมือง ซึ่งนำไปสู่ความขัดแย้งระหว่างข้าราชการประจำกับข้าราชการการเมือง
เมืองที่ตั้ง ปรากฏอยู่ในปัจจุบัน นายวัลลภ กล่าวเพิ่มเติมว่า

"สำหรับระบบการเมืองในระดับท้องถิ่นนั้น ได้มีอุปสรรคต่าง ๆ มากมายต่อการ
ปฏิบัติงานของสมาชิกสภาจังหวัด คือ สจ. ไม่ค่อยมีโอกาสในการประสานงาน
กับข้าราชการประจำ ในโครงการต่าง ๆ ซึ่งสิ่งต่าง ๆ เกิดจากกฎข้อบังคับหรือ
ระเบียบของกระทรวงมหาดไทยที่ออกมาบังคับไม่ได้เปิดโอกาสให้ สจ. แสดง
ความคิดเห็นต่อการปฏิบัติงานของข้าราชการประจำ นั้นแสดงว่าระบบการเมือง
ยังไม่ให้ความมั่นใจต่อเรามากนัก ซึ่งเป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้บุคคลที่ใฝ่ที่จะเป็น
ตัวแทนของประชาชนไม่ยอมเข้าไปมีส่วนช่วยทางการเมืองในระดับนักรการเมือง
ในฐานะตัวแทนของประชาชน"¹

จากคำสัมภาษณ์ดังกล่าวนี้ ทำให้มองเห็นภาพการเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมือง
เมืองของนักรการเมืองจังหวัดเชียงรายว่า การที่บุคคลไม่ไว้วางใจในระบบการเมือง
ก็มีส่วนผลักดันให้บุคคล เข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองในฐานะตัวแทนของประชาชน ทั้งนี้
เพราะบุคคลดังกล่าวนี้มีความสำคัญในความสำเร็จทางการเมืองอยู่ในระดับสูง

อย่างไรก็ตาม นักรการเมืองจังหวัดเชียงรายบางส่วนมีความสำคัญในความ
สำคัญของระบบการเมือง โดยเฉพาะระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยว่า สามารถ
ที่จะแก้ปัญหาความเดือดร้อนของประชาชนได้และมีความเชื่อมั่นหรือไว้วางใจต่อรัฐบาล
สามารถแก้ปัญหาความเดือดร้อนสนองต่อความต้องการและมีเจตนาดีต่อประชาชน
สืบ เอก กมล สุริยไชย สมาชิกสภาจังหวัด เชียงราย ได้กล่าวถึงประเด็นดังกล่าวนี้ว่า

1

สัมภาษณ์ นายวัลลภ สุประดิษฐกุล, อ่างแล้ว.

"ผมมีความมั่นใจว่าระบบการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยของไทยสามารถที่จะแก้ปัญหาของชาวบ้านได้และเชื่อมั่นว่ารัฐบาลจะสามารถแก้ปัญหาได้มีเจตนาดีต่อประชาชน เชื่อมั่นว่าบุคคลในรัฐบาลและนักการเมือง เป็นบุคคลที่ซื่อสัตย์สามารถไว้วางใจได้ในการแก้ปัญหาของประชาชนแต่ไม่ได้เต็มที่เท่าใดนัก เพราะอำนาจทางการเมืองยังคงอยู่ที่บุคคลบางกลุ่ม ดังนั้นจึงทำให้การบริหารงานของรัฐบาลไม่บรรลุตามเป้าหมายที่แถลงไว้ ในนโยบายแต่ยังคงคำนึงถึงผลประโยชน์ของตนเป็นหลัก

สำหรับนโยบายที่รัฐบาลกำหนดขึ้นนั้นคิดแล้ว แต่มีปัญหาตรงที่การนำเอานโยบายไปปฏิบัติ ซึ่งส่วนใหญ่จะเจอปัญหาทางกลไกของรัฐคือ ข้าราชการประจำ ส่วนข้าราชการการเมือง เองก็ยังมีความขัดแย้งกันอยู่มากทีเดียว จึงทำให้การทำงานไม่มีประสิทธิภาพ"¹

นายแพทย์สมศาสตร์ รัตนศักดิ์ ผู้แทนราษฎรได้ให้คำสัมภาษณ์เกี่ยวกับความไว้วางใจทางการเมืองว่า

"ความมั่นใจในระบบการเมืองนั้นในอดีตผมไม่ค่อยมีความมั่นใจในระบบการเมืองมากนัก การเมืองในสมัยที่ผมเข้ามาในระยะแรก ๆ เป็นเผด็จการ อำนาจทางการเมืองตกอยู่ในกำมือของบุคคลจำนวน เล็กน้อย เท่านั้น ดังนั้นการทำงานหรือการกำหนดนโยบายต่าง ๆ ออกมาปฏิบัติก็เพื่อพิทักษ์หรือเพิ่มพูนประโยชน์ของกลุ่มตนเท่านั้น นโยบายนั้น ๆ ไม่ได้กระจายมาถึงระดับร่างหรือประชาชน เลยหรือกระจายลงมาเพียง เล็กน้อยเท่านั้น ทำไมผมจึงเข้ามาสู่การเมืองหรือสมัครรับเลือกตั้ง ก็เพื่อที่จะ เข้ามาแก้ไขความไม่ เป็นธรรมที่ประชาชนได้รับหรือประชาชนถูกกดขี่ข่มเหงเอาผิดเอา เปรียบมาโดยตลอด แต่เมื่อ เข้าไปแล้วก็ไม่สามารถจะทำประโยชน์ เพราะถูกจำกัดด้านความคิดความเห็น แต่เมื่อมาถึงยุคที่รวมการเมืองมีความ เป็นประชาธิปไตยบ้าง เปิดโอกาสให้ประชาชนมีสิทธิ เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น

1

สัมภาษณ์, ส.อ.กมล สุริยไชย, สมาชิกสภาจังหวัดเชียงราย, วันที่ 29 พฤศจิกายน 2528

ได้มีโอกาสในการเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองได้มากขึ้น โดยสมัครรับเลือกตั้ง และ เลือกตัวแทนของตนเอง เข้าไป เป็นปาก เป็นเสียงแทนตน หากจะกล่าวไป แล้ว ถ้าหากกระบวนการเมืองใด เช่น ระบบการเมืองประชาธิปไตยที่ เปิด โอกาสให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองหรือการปกครองประเทศ ประชาชนได้แสดงความคิดเห็น ซึ่งเหล่านี้เป็นปัจจัยที่กระตุ้นให้ประชาชน เข้าไป มีส่วนร่วมทางการเมือง เพราะมองเห็นความสำคัญของตนเองในฐานะ เป็นส่วนหนึ่งของสังคม"¹

จากผลการวิจัยพบว่า นักการเมืองจังหวัด เชียงราย ส่วนใหญ่มีจำนวนถึง 48 คน ความไว้วางใจทางการเมืองสูง เชื่อว่าการกระทำของรัฐบาลที่ทำให้สภาพ ต่าง ๆ ดีขึ้น การเมืองไม่ใช่เรื่องสกปรกเสียทั้งหมด ข้าราชการ เจ้าหน้าที่ของรัฐ ก็ทำงานเพื่อประโยชน์แต่ก็มีนักการเมืองบางส่วน 6 คน ที่มีโลกทัศน์แห่งความไม่ไว้วางใจทางการเมือง (distrustful outlook) กล่าวคือรัฐบาลหรือฝ่ายผู้นำ ประเทศ เป็นบุคคลที่มีเล่ห์เหลี่ยม หลอกหลวงประชาชนอยู่เสมอ รู้สึกว่าผู้นำประเทศ มักจะคดโกงและเห็นแก่ประโยชน์ของตนมากกว่าส่วนรวม

ถ้าหากพิจารณาถึงความสัมพันธ์ระหว่างความสำนึกในความสำคัญทางการเมือง กับความไว้วางใจทางการเมืองจากผลการวิจัยพบว่า บุคคลที่มีความสำนึกในความสำคัญทางการเมืองและความไว้วางใจทางการเมืองสูง จะมีแนวโน้มที่จะเข้ามามีส่วนทางการเมืองตามกฎเกณฑ์ของระบอบอย่างกระตือรือร้น เช่น การไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง ทำงานให้พรรคการเมืองหรือลงสมัครรับเลือกตั้ง เป็นตัวแทนของประชาชน เช่น กรณีของ จำลิบ.เอณ ชรงธรรม ปัญญาดี นายแพทย์สมศาสตร์ รัตนศักดิ์ และนายพ่ายพิท กาญจนรัชย์ ซึ่งได้รับเลือกตั้ง เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร มา 5 สมัย หรือสมาชิกสภาจังหวัดและสมาชิกสภาเทศบาล ส่วนใหญ่เคย เป็นนักการเมือง มาก่อน ทั้งในระดับท้องถิ่นหรือระดับชาติและนักการเมือง เหล่านี้ได้ตระหนักว่ากระบวนการ

¹ เรื่องเดียวกัน.

ทางการเมืองนั้น สามารถทำให้เกิดผลที่เขาพึงพอใจได้

การที่บุคคลมีความสำนึกในความสำเร็จทางการเมืองสูง แต่มีความไว้วางใจในอำนาจทางการเมืองจะมีแนวโน้มไปสู่การมีส่วนร่วมทางการเมือง เช่นเดียวกัน แต่เป็นในลักษณะนอกกฎเกณฑ์ของระบบการเมืองดังกล่าว เช่น การประท้วงและความรุนแรงทางการเมือง เนื่องจากมีความไม่พอใจในสภาวะการเมืองที่เป็นอยู่และไม่ไว้วางใจในกระบวนการทางการเมืองจึงใช้วิธีการอื่นที่เห็นว่าเป็นไปได้ที่จะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองตามที่ตนต้องการ ส่วนบุคคลที่มีระดับความไว้วางใจทางการเมืองสูง แต่ไม่มั่นใจในอิทธิพลและความสามารถทางการเมืองของตน จะเข้าร่วมทางการเมืองในลักษณะที่อยู่ภายนอกและให้การสนับสนุนต่อระบบการเมือง

นักการเมืองกับการสนองต่อความต้องการของจิตใต้สำนึก

การศึกษาในประเด็นการเข้าสู่การเมืองของนักการเมืองระดับต่าง ๆ เข้าสู่การเมืองก็เพื่อสนองความต้องการของจิตใต้สำนึก (unconscious motives) หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งว่า เพื่อต้องการที่จะตอบสนองต่อความต้องการของจิตใจ เป็นปัจจัยที่มีแรงผลักดันให้ผู้นำ เข้าสู่การเมืองในระดับนักการเมืองอย่างมีนัยสำคัญจะต้องศึกษาถึงปมด้อยบางอย่างทางจิตใจในวัยเด็ก เป็นต้นว่า โอกาสในการศึกษาความรักของพ่อแม่ความรักและเคารพในตัวเอง ความเคารพนับถือ ความศรัทธาจากผู้อื่น ซึ่งมีผลกระทบต่อทางจิตใจและส่งผลให้บุคคลนั้นประมาณค่าหรือความสำคัญของตนเองต่ำลงในวัยเด็กและเมื่อเป็นผู้ใหญ่ก็เรียนรู้ที่จะยกระดับคุณค่าของตนเองด้วยวิธีการตั้งเป้าหมายในเรื่องพลังอำนาจเนื่องจากมีความเชื่อว่า อำนาจ วิธีการหรือเครื่องมือในการสร้างความรัก ความศรัทธา ความเชื่อถือ ความสำคัญ ตลอดจนสามารถเปลี่ยนทัศนคติของผู้อื่นที่มีต่อเขาได้ กล่าวได้ว่า พลังอำนาจเป็นทั้งเป้าหมาย (goals) และวิธีการ (means) ดังนั้นเพื่อศึกษาวิเคราะห์แรงจูงใจจากจิตใต้สำนึก (unconscious motives) ว่ามีนัยสำคัญต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของนักการเมืองหรือไม่ จึงใคร่ที่จะศึกษาถึงโอกาสในการศึกษาของนักการเมือง ความรักของพ่อแม่และความรักความเคารพในตัวเอง

โอกาสในการศึกษาของนักรการเมือง

ในการศึกษาวิเคราะห์โอกาสในการศึกษาของนักรการเมือง จะได้ศึกษาจากระดับการศึกษาของนักรการเมือง และปัญหาของนักรการเมืองเกี่ยวกับการศึกษาในวัยเด็กเช่น ปัญหาด้านการเงิน และไม่ได้รับการสนับสนุนจากครอบครัวหรือศึกษาไม่ตรงกับความต้องการของตนเอง

ตารางที่ 5.1 วุฒิการศึกษาของนักรการเมือง

คุณวุฒิการศึกษา	จำนวน	ร้อยละ
ต่ำกว่า ป. 7	4	25.93
มศ. 1-มศ.3 หรือเทียบเท่า	5	9.25
มศ.4-มศ.5 หรือเทียบเท่า	9	16.67
อนุปริญญาหรือเทียบเท่า	15	27.78
ปริญญาตรีหรือเทียบเท่า	11	20.37
สูงกว่าปริญญาตรี	-	-
รวม	54	100.00

จากตารางข้างต้น แสดงให้เห็นว่า นักรการเมืองส่วนใหญ่ (ร้อยละ 48.15) สำเร็จการศึกษาระดับอนุปริญญาและปริญญาตรี.

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 5.2 ปัญหาของนักรเมือง เกี่ยวกับการศึกษา

ปัญหาการศึกษาของนักรเมือง	จำนวน	ร้อยละ
มากที่สุด	3	5.56
มาก	7	12.95
ปานกลาง	9	16.67
มีเล็กน้อย	20	37.04
ไม่มีเลย	10	18.52
ไม่ตอบ	5	9.26
รวม	54	100.00

ประเด็นเกี่ยวกับปัญหาการศึกษาของนักรเมือง พบว่า ปัญหาด้านการศึกษาในวัยเด็กของนักรเมือง เช่น ปัญหาด้านการเงิน ไม่ได้รับการสนับสนุนจากครอบครัว หรือศึกษาไม่ตรงกับความต้องการของนักรเมืองเอง นักรเมืองจังหวัดเชียงราย มีปัญหาเกี่ยวกับการศึกษาเพียงเล็กน้อยเท่านั้น กล่าวคือจากผลการวิจัยพบว่า นักรเมืองส่วนใหญ่ (ร้อยละ 37.04) มีปัญหาการศึกษาในวัยเด็กเพียงเล็กน้อยและไม่มีปัญหาในการศึกษาเลย ร้อยละ 18.25

ถ้าหากพิจารณาถึงความสัมพันธ์ระหว่างระดับการศึกษาและปัญหาเกี่ยวกับการศึกษาในวัยเด็กของนักรเมือง สามารถกล่าวได้ว่า นักรเมืองส่วนใหญ่ไม่ค่อยมีปัญหาการศึกษาไม่ว่าจะเป็นปัญหาในด้านการเงิน ไม่ได้รับการสนับสนุนจากครอบครัวหรือศึกษาไม่ตรงกับความต้องการของนักรเมือง ดังนั้นจึงเื้ออำนวยการหรือทำให้นักรเมือง เหล่านี้มีโอกาสศึกษาในระดับสูงและระดับกลางค่อนข้างสูง

ความรักของบิดามารดา ความรักความเคารพในตนเอง ความเคารพนับถือ ความศรัทธา จากผู้อื่นกับแรงจูงใจของนักการเมือง

ตารางที่ 5.3 ความรักของบิดามารดาที่มีนัยสำคัญต่อนักการเมือง

ความรักที่นักการเมือง ได้รับในวัยเด็ก	จากบิดา		จากมารดา	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
มากที่สุด	20	37.04	29	53.70
มาก	17	31.48	14	25.93
ปานกลาง	9	16.67	6	11.11
น้อย	3	5.56	-	-
น้อยมาก	-	-	-	-
ไม่ตอบ	5	9.26	5	9.26
รวม	54	100.00	54	100.00

เมื่อศึกษาประเด็นเกี่ยวกับความรักของบิดามารดาที่มีนัยสำคัญต่อนักการเมืองพบว่า นักการเมืองส่วนใหญ่มีทัศนคติว่าบิดามารดาที่มีความรักต่อตนเองในวัยเด็กมากที่สุดถึง ร้อยละ 37.104 ในขณะที่เดียวกัน นักการเมืองจำนวนกว่าหนึ่งในสองส่วน (ร้อยละ 53.70) คิดว่ามารดาที่มีความรักต่อเขาเองในวัยเด็กมากที่สุด มีจำนวนเพียงร้อยละ 5.56 เท่านั้น ที่คิดว่าบิดามีความรักต่อเขาในวัยเด็ก

ตารางที่ 5.4 ความรักและความเคารพในตัวเองของนักการเมือง

นักการเมืองกับความเชื่อมั่นในความสามารถของตนเอง	จำนวน	ร้อยละ
มากที่สุด	17	31.48
มาก	32	59.26
ปานกลาง	-	-
น้อย	-	-
น้อยมาก	-	-
ไม่ตอบ	5	9.26
รวม	54	100.00

ส่วนด้านความรักและความเคารพในตัวเองของนักการเมือง พบว่า นักการเมืองส่วนใหญ่จำนวนมากกว่าหนึ่งในห้า (ร้อยละ 59.26) มีความเชื่อมั่นในความสามารถของนักการเมืองเองมากและมีนักการเมืองจำนวนถึงร้อยละ 31.48 ที่มีความเชื่อมั่นในความสามารถของตนเองมากที่สุด นั่นหมายความว่านักการเมืองเหล่านี้มีความเชื่อมั่นในความสามารถของตนเองค่อนข้างสูง

ศูนย์วิจัยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 5.5 ความสำคัญของนักรการเมืองที่มีต่อครอบครัวและสังคม

ความสำคัญของนักรการเมือง	ต่อครอบครัว		ต่อสังคม	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
มากที่สุด	40	74.07	3	5.56
มาก	5	11.11	12	22.22
ปานกลาง	3	5.56	32	59.26
น้อย	-	-	2	3.70
น้อยมาก	-	-	-	-
ไม่ตอบ	5	9.26	5	9.26
รวม	54	100.00	54	100.00

จากการศึกษาเกี่ยวกับความสำคัญของนักรการเมืองที่มีต่อครอบครัว พบว่าความเคารพนับถือ ความศรัทธาที่ผู้อื่นที่มีต่อนักรการเมือง ปรากฏว่ามีนักรการเมืองจำนวนถึง ร้อยละ 74.07 เชื่อมั่นว่า เขามีความสำคัญต่อครอบครัวมากที่สุด และมีจำนวนนักรการเมืองถึงร้อยละ 59.26 ที่เชื่อมั่นว่าเขามีความสำคัญต่อสังคมในระดับปานกลาง กล่าวอีกนัยหนึ่งของนักรการเมือง เหล่านี้มีความ เชื่อมั่นว่าตนเองมีความสำคัญต่อครอบครัวและสังคมอยู่ในระดับสูง

จากผลของการวิจัย พบว่า ข้อสมมติฐานที่ว่า "นักรการเมืองมีแรงจูงใจในการเข้าสู่การเมืองเนื่องจากต้องการตอบสนองความต้องการของจิตใจ กล่าวคือนักรการเมืองเข้าสู่การเมืองต้องการแสวงหาอำนาจ เพื่อทดแทนปมด้อยทางจิตใจในวัยเด็ก เช่น โอกาสในการศึกษา ความรักของพ่อแม่ ความรักและความเคารพในตนเอง ความเคารพความศรัทธาจากผู้อื่น เนื่องจากเชื่อว่าอำนาจสามารถสร้างความ

รัก ความศรัทธา ความเชื่อถือ ความสำคัญ ตลอดจนสามารถเปลี่ยนทัศนคติของผู้อื่นที่มีต่อเขาได้นั้น เป็นข้อสมมติฐานที่ไม่ถูกต้องตรงกับข้อสมมติฐานข้อเท็จจริง ทั้งนี้เพราะนักการเมืองทั้งระดับท้องถิ่นและระดับชาติของจังหวัด เชียงราย มีจำนวนเพียง เล็กน้อย หรือ เกือบไม่มีเลย ที่มีปมด้อย หรือการขาดตกบกพร่องทางจิตใจในวัยเด็ก ตรงกันข้ามกับนักการเมืองส่วนใหญ่ เป็นบุคคลที่มีโอกาสสูงมากในการศึกษา ได้รับความรักจากบิดามารดามากในวัยเด็ก เป็นบุคคลซึ่งมีความรักความเคารพในตัวเอง ตลอดจนได้รับความศรัทธาจากผู้อื่นอยู่ในระดับสูง จากปัจจัยดังกล่าวนี้เองที่ส่งผลทำให้นักการเมือง เหล่านี้มีความสำนึกในความสำคัญทางการเมืองและความไว้วางใจในทางการเมือง ซึ่งเป็นการผลักดันให้นักการเมืองดังกล่าวนี้เข้าสู่การเมืองในฐานะนักการเมืองดังที่ได้แนะนำเสนอมาแต่ตอนต้นแล้ว

นัยสำคัญของข้อ เสียง เกียรติยศต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของนักการเมือง

เป็นที่ยอมรับโดยทั่วไปว่า "ชื่อเสียง เกียรติยศ" เป็นยอดปรารถนา เป็นสิ่งที่มนุษย์ทั่ว ๆ ไปแสวงหาและต้องการวิธีการที่จะได้มาซึ่ง "ชื่อเสียง เกียรติยศ" นั้นมีหลายวิธีการด้วยกัน แต่วิธีการที่จะได้มาซึ่งชื่อเสียง เกียรติยศ คือ "การเข้าสู่การเมืองในระดับนักการเมือง" ไม่ว่าจะ เน้นนักการเมืองระดับชาติหรือระดับท้องถิ่นก็ตาม

ตำแหน่ง "นักการเมือง" เป็นตำแหน่งที่มีอำนาจ อิทธิพล มีชื่อเสียง เกียรติยศและตำแหน่ง "นักการเมือง" ปัจจัยที่มีนัยสำคัญต่อการผลักดันให้บุคคล เข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองในระดับนักการเมือง

จากการสัมภาษณ์ของนายแพทย์ กาญจนารัตน์ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จังหวัด เชียงราย 5 สมัยได้ชี้ให้เห็นถึงการเข้าสู่การเมือง

"การเข้าสู่การเมืองมีปัจจัยหนึ่งที่เป็นแรงจูงใจในการเข้าสู่การเมือง คือ ต้องการชื่อเสียง เกียรติยศ รับการสรรสร้างชื่อเสียงให้กับวงศ์ตระกูลไม่ใช่เรื่องง่าย ๆ นะ หาไม่ค่อยได้นะ ชื่อก็ไม่ได้ ขายก็ไม่ได้ ก็เพื่อให้

ประชาชนได้รู้จักตระกูล "กาญจนารัณย์" ผมจึงตอบได้ การเข้ามาเล่นการเมืองก็เพื่อชื่อเสียง เกียรติยศและความรักจากประชาชน และสิ่งสำคัญที่ผมใฝ่ฝันมากคือ ความต้องการที่จะเป็นตัวแทนของประชาชนเท่านั้น เพื่อแก้ปัญหาความเดือดร้อนของประชาชน ไม่ต้องการที่จะเป็นรัฐมนตรี เพราะต้องใช้เงิน เพราะฉะนั้น เงิน เป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อระบบการเมืองการปกครองไทยสูงมาก"¹

จากคำสัมภาษณ์ดังกล่าวได้ชี้ให้เห็นว่า "ชื่อเสียง เกียรติยศ" เป็นปัจจัยหนึ่งที่ผลักดันให้นักการเมืองคนนี้เข้าสู่การเมือง นอกจากนี้ปัจจัยนี้ยังปรากฏว่าปัจจัยในด้านความต้องการที่จะเป็นตัวแทนของประชาชน เพื่อจะเข้าไปแก้ปัญหาความเดือดร้อนของประชาชน นายวินัย รัชมนุชย์ เทคนมนตรีเมือง เชียงรายฝ่ายการศึกษาได้ให้คำสัมภาษณ์เสริมในประเด็นเดียวกันนี้ว่า

"การเข้ามาเช่นการเมืองของผมนี้ต้องการที่จะสร้างเกียรติให้วงศ์ตระกูลว่ามีบุตรในวงศ์ตระกูลยังมีบุคคลที่เป็นผู้นำท้องถิ่นและนำชื่อเสียงเกียรติยศมาสู่วงศ์ตระกูล ทำให้ประชาชนรู้ว่าคนในวงศ์ตระกูลนี้ ได้เข้ามาบริหารประเทศแล้วทำประโยชน์เพื่อประเทศชาติ และเป็นตัวอย่างให้คนในวงศ์ตระกูล
คำเป็นรอยตามเรา"²

จากคำสัมภาษณ์ดังกล่าวนี้ สามารถกล่าวได้ว่าปัจจัยด้านชื่อเสียง เกียรติยศ มีนัยสำคัญต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองในระดับนักการเมือง โดยเฉพาะนักการเมืองจังหวัดเชียงราย นอกจากนี้ นายพอย โพธิวงศ์ สมาชิกสภาเทศบาลเมือง เชียงราย ได้กล่าวว่า

"ถ้าหากเราได้เป็นนักการเมือง เราก็มีชื่อเสียงเกียรติยศ ซึ่งก็เป็นเกียรติแก่วงศ์ตระกูล ซึ่งเป็นสิ่งที่ไม่ได้ง่าย ๆ ผมว่าทุกคนก็แสวงหาสิ่งนี้กันทุกคนรวมทั้งตัวผมด้วยนะ ถึงแม้ว่าจะต้องเสียเงินมากมายขนาดไหนก็ตาม แต่ขอให้

1

สัมภาษณ์, นายแพทย์ กาญจนารัณย์ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัด เชียงราย, วันที่ 6 ธันวาคม 2528

2

สัมภาษณ์, นายวินัย รัชมนุชย์, เทคนมนตรี ฝ่ายการศึกษา, วันที่ 2

ธันวาคม

ได้ตำแหน่งนั้นมา”¹

คำให้สัมภาษณ์เกี่ยวกับประเด็นดังกล่าวนี้ยังทำให้เห็นภาพการแสวงหาชื่อเสียงเกียรติยศมีนัยสำคัญต่อการผลักดันให้เข้าสู่วงการเมือง ซึ่งทำให้เห็นต่อไปว่า ตำแหน่งนักการเมือง เป็นตำแหน่งที่จำเป็นต้องใช้เงินจำนวนมากกว่าที่จะได้มา ซึ่งตำแหน่งดังกล่าว

อย่างไรก็ตาม จากผลการวิจัยซึ่งได้จากการให้คำสัมภาษณ์ของนักการเมือง ทั้งระดับท้องถิ่นและระดับชาติ (สมาชิกสภาจังหวัด สมาชิกสภาเทศบาล และสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร) จังหวัดเชียงราย นักการเมืองส่วนใหญ่หรือทุกคนได้กล่าวถึงประเด็นการแสวงหาชื่อเสียง เกียรติยศต่อการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองว่า

“การเป็นนักการเมืองทั้งระดับท้องถิ่นหรือระดับชาติไม่ว่าจะเป็นสมาชิกสภาจังหวัด สมาชิกสภาเทศบาลหรือสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรก็ตาม เป็นตำแหน่งที่มีเกียรติแก่วงศ์ตระกูลและทำให้ประชาชนทั่ว ๆ ไปได้รู้จักอย่างกว้างขวาง”²

จากคำสัมภาษณ์ดังกล่าวนี้ สามารถกล่าวได้ว่า ตำแหน่งนักการเมืองเป็นตำแหน่งที่มีชื่อเสียง เกียรติยศหรืออำนาจอิทธิพล เป็นปัจจัยหนึ่งที่มีอิทธิพลต่อการผลักดันให้บุคคลที่มีฐานะทางเศรษฐกิจและสังคม เข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองในระดับนักการเมืองซึ่งมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของรัฐบาล อันจะส่งผลต่อการรักษาหรือปกป้องผลประโยชน์หรือแม้แต่ทั้งการแสวงหาผลประโยชน์ให้กับนักการเมืองเอง

นัยสำคัญของการรักษาผลประโยชน์ของตนเองต่อการมีส่วนร่วมทางการเมือง

ถ้าหากจะกล่าวไปแล้วการที่บุคคลจะเข้าไปมีส่วนร่วมบทบาททางการเมืองในฐานะเป็น “นักการเมืองหรือผู้นำการเมือง” โดยมีแรงจูงใจเพื่อที่จะรักษาผลประโยชน์ของตนเองนั้นนับ เป็นแรงจูงใจที่มีอิทธิพลอย่างมีนัยสำคัญ เนื่องจากการดำเนิน

1

สัมภาษณ์, นายพอย โพธิวงศ์, สมาชิกสภาเทศบาล เทศบาลเมือง
เชียงราย วันที่ 28 พฤศจิกายน 2528.

2

เรื่องเดียวกัน

ธุรกิจการค้าขายจำเป็นต้องพึ่งอิทธิพลทางการเมือง จะทำให้เกิดการรวมอำนาจทางเศรษฐกิจมากขึ้น กล่าวคือ ทั้งธุรกิจและนักการเมืองหรือข้าราชการหรือทหารก็จะร่วมมือกัน เพื่อแสวงหาผลประโยชน์ดังกล่าว ถ้าหากกลับไปมองในแง่มุมหนึ่งปรากฏว่ากลุ่มบุคคลที่ได้รับความนิยมเดือดร้อนมากที่สุดก็คือ บุคคลที่มีอำนาจต่อรองในทางเศรษฐกิจต่ำที่สุด ซึ่งได้แก่ประชาชนโดยทั่ว ๆ ไป ซึ่งสามารถกล่าวได้อีกว่าประชาชนส่วนใหญ่มักถูก อ่างขี่มา เพื่อรองรับความชอบธรรมในการดำเนินการจัดสรรสิ่งที่มีคุณค่าของบรรดาผู้นำ หรือนักการเมืองเมื่อพิจารณาสถานะ ปัจจัย ที่มีอิทธิพลต่อการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองและลำดับขั้นของการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองแล้วจะพบว่านักธุรกิจมีศักยภาพสูงในทุกลำดับขั้นของการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองและจำนวนนักการเมืองส่วนใหญ่มองอาชีพด้านการค้าขายหรือธุรกิจ เพราะนักธุรกิจส่วนมากแล้วจะมีทรัพยากรมาก (ซึ่งได้แก่ความรู้ ทักษะและเงิน) ดังที่ได้วิเคราะห์ในบทที่ 4 นอกจากนั้นนักธุรกิจยังมีแรงจูงใจที่จะเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองสูง โดยเฉพาะการมีอำนาจทางการเมือง ผู้ปกป้องหรือแสวงหาผลประโยชน์ตลอดทั้งขยายธุรกิจของตนให้มากที่สุด ในระยะสองทศวรรษแห่งการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางโครงสร้าง ทางเศรษฐกิจไทยที่สำคัญคือ นักธุรกิจกลุ่มหนึ่งได้เข้ามาควบคุม เศรษฐกิจในลักษณะการผูกขาดโดยกลุ่มธุรกิจ เอกชน เข้ามามีบทบาททางการเมืองมากขึ้น¹

จากลักษณะดังกล่าวจะส่งผลกระทบต่อระบบการเมืองและระบบ เศรษฐกิจของจังหวัดเชียงราย ซึ่งเป็นระบบย่อยต่อไปนี้ ประเด็นแรกการเข้ามามีบทบาททางการเมืองของกลุ่มนักธุรกิจ เอกชน ส่วนมากมีสองลักษณะคือ การลงสมัครรับเลือกตั้งในระดับชาติและระดับท้องถิ่นโดยตรง การสนับสนุนทางการเมืองด้านเงินทุนการเข้ามามีบทบาททางการเมืองมีทั้งปัจเจกบุคคลและเข้ามา เป็นกลุ่มธุรกิจ แต่การเข้ามาเป็นกลุ่มธุรกิจ ไม่เกี่ยวกับสถาบันทางการเมืองการค้าต่าง ๆ เนื่องจากกฎหมายคุ้มครอง

¹

ประเด็นที่สอง การจะสนับสนุนพรรคการเมืองหรือกลุ่มการเมืองใดของกลุ่มนักธุรกิจไม่ได้ขึ้นอยู่กับอุดมการณ์หรือนโยบาย แต่เป็นเรื่องของความสัมพันธ์ส่วนบุคคลมากกว่า ปรากฏการณ์ของพรรคการเมืองไทยหลังการเปลี่ยนแปลง 14 ตุลาคม 2516 คือความขัดแย้งระหว่างธุรกิจผู้ให้การสนับสนุนด้านเงินทุนกับนักการเมืองและความขัดแย้งด้านผลประโยชน์ระหว่างพรรคการเมืองที่ร่วมรัฐบาล

ประเด็นที่สาม ข้าราชการให้การยอมรับบทบาทของนักธุรกิจในการแก้ปัญหาเศรษฐกิจมากขึ้น มีการร่วมมือกันระหว่างภาครัฐบาลและภาคเอกชน (กรอ.) ในการแก้ปัญหาเศรษฐกิจ (กรอ.) สำหรับการที่กลุ่มนักธุรกิจเอกชน เข้ามามีบทบาททางการเมืองแล้วแสวงหาผลประโยชน์ให้กับกลุ่มของตนนั้น ได้ก่อให้เกิดความไม่พอใจกับกลุ่มข้าราชการและพลเรือนที่ต้องการให้ผู้บริหารประเทศมีความซื่อสัตย์ สุจริตในการบริหารประเทศโดยได้ดำเนินการขอมาตรการป้องกันสภาวะการดังกล่าวอย่างกว้างขวาง ดังที่ปรากฏในคำสั่งนายกรัฐมนตรีที่ 66/2523 ที่กำหนดนโยบายในการป้องกันการผูกขาดและการใช้อิทธิพลทางการเมือง เงินและในพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2522 ซึ่งห้ามผู้สมัครรับเลือกตั้งไม่ให้จ่ายเงินในการหาเสียงเลือกตั้งไว้ไม่เกินคนละ 350,000 บาท เป็นต้น

ถ้าหากจะกล่าวไปแล้ว นักการเมืองทั้งระดับท้องถิ่นหรือระดับชาติในจังหวัด เชียงรายซึ่งส่วนใหญ่แล้วประกอบอาชีพค้าขายหรือธุรกิจ เข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองโดยตรง คือ การลงสมัครรับเลือกตั้งในระดับต่าง ๆ ทั้งนี้เพื่อแสวงหาผลประโยชน์หรือรักษาผลประโยชน์ให้กับกลุ่มของตนหรือส่งเสริมธุรกิจของตนเอง ขยายธุรกิจการค้าของตนให้กว้างขวางขึ้น

อย่างไรก็ตาม ก็มีนักการเมืองบางส่วน เข้ามามีส่วนร่วมทางการเมือง เนื่องจากปัจจัยด้านที่ต้องการรักษาความเป็นธรรมของสังคมซึ่งจะได้นำมาวิเคราะห์ในประเด็นต่อไป

นัยสำคัญของการรักษาความเป็นธรรมของสังคมต่อการมีส่วนร่วมทางการเมือง

ปัจจัยที่มีนัยสำคัญต่อการ เข้ามามีส่วนร่วมทางการเมือง โดยเฉพาะนักการเมือง

คือ ความไม่เป็นธรรมของสังคมซึ่งกล่าวได้ว่า ความไม่ยุติธรรมของสังคม เป็นแรงจูงใจในการ เข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองของบุคคลที่จะ เข้าไปแก้ปัญหาความไม่ เป็นธรรมของสังคม อาจเกิดคำถามได้ว่าความไม่ยุติธรรมของสังคมมีสาเหตุจากอะไร สามารถอธิบายได้ว่า ความไม่ยุติธรรมของสังคม เกิดจากการ เหลื่อมล้ำกันในการจัดสรร สิ่งที่มีคุณค่าในสังคม ทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคมและการเมือง ซึ่งปัญหาความไม่ยุติธรรมของสังคมดังกล่าวนี้รวม เป็นสาเหตุแห่งความแตกแยกและความขัดแย้งของคนใน สังคมนั้น อันมีผลกระทบหรือเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาทางการเมืองทั้งทางด้านการเมือง ระดับท้องถิ่นหรือระดับชาติในที่สุด

ในประเด็นดังกล่าวนี้ นายกมล สุริยไชย สมาชิกสภาจังหวัด เชียงราย ได้กล่าว ว่า

"สำหรับการเข้ามาสู่การเมือง เนื่องจากความไม่ เป็นธรรมของสังคมที่ประชาชน ได้รับจากเจ้าหน้าที่ของรัฐ ถูกกดขี่เอารัดเอาเปรียบมาโดยตลอด จากการที่ ผมได้คลุกคลีกับประชาชนมาโดยตลอด ทำให้ผลได้รับรู้สภาพปัญหาที่ประชาชน ได้รับ ผมจึงลงสมัครรับ เลือกตั้ง เป็นสมาชิกสภาจังหวัด ซึ่งมีฐานะ เป็นนักการเมือง เป็นตัวแทนของประชาชน สามารถที่จะ เข้าไปจัดการกับปัญหาต่าง ๆ ดิกว่า ประชาชนทั่ว ๆ ไปซึ่งไม่มีอำนาจหน้าที่พิเศษใด ๆ"¹

นอกจากนี้ยังมีสมาชิกสภาจังหวัดท่านหนึ่งได้ให้ความกระจ่างถึงมูล เหตุที่เป็นแรงจูงใจ ทำให้บุคคลนั้น เข้ามามีส่วนร่วมทางการเมือง ในฐานะของนักการเมือง

"อยากให้รัฐบาลปกครองประชาชน เพื่อความยุติธรรมความ เที่ยงธรรมให้ประชาชน มีสิทธิเสรีภาพอย่างเต็มที่ ที่จะให้เกิดความยุติธรรมให้ความผาสุกร่ม เย็นให้แก่ ประชาชน ให้ประชาชนอยู่ดีกินดี มีวิธีพูดแต่ปากมาจากน้ำใจจริง ๆ ให้มีความ เสมอภาค ไม่เห็นแก่หน้าผู้หนึ่งผู้ใด รักษาความยุติธรรมไม่ฉ้อราษฎร์บังหลวง ทำงานอย่างตรงไปตรงมา รู้จักผ่อนหนักผ่อนเบา เป็นบางครั้งไม่ใช่ เกรงเกรียด จนครึ่งเกินไป ถือว่าความรักความ เห็นใจเป็นสิ่งสำคัญ สุขใดที่จะทำให้ ประชาชนได้รับก็ควรจะทำตลอดไป ปกครองไม่ให้เดือดร้อน ประชาชนไม่ใช่

อำนาจหน้าที่ที่มีอยู่ทำให้ราษฎรเดือดร้อนให้ความร่มเย็นผาสุกแก่ประชากรราษฎร”¹

จากคำสัมภาษณ์ดังกล่าวทำให้สามารถกล่าวได้ว่า การที่บุคคล เข้ามีส่วนร่วมทางการเมือง เพื่อต้องการให้สังคมมีความยุติธรรม เพื่อนำไปแก้ปัญหาต่างที่มิเป็นธรรม ประชาชนถูกกดขี่เอาไรด์เอา เปรียบจาก เจ้าหน้าที่ของรัฐ เป็นต้น

ในประเด็นเดียวกัน จสอ. ทรงธรรม ปัญญาดี ผู้แทนราษฎรอ่าวโสของจังหวัดเชียงรายได้ให้ทัศนะว่า

“ในอดีตที่ผ่านมา ก่อนสมัครรับเลือกตั้งปี 2512 ประเทศไทยอยู่ในยุคมืด เผด็จการเบ็ดเสร็จครองเมืองมีแต่การกอบโกย โกงเงิน การคอร์รัปชั่นระดับไปทั่วประเทศ ข้าราชการใช้อำนาจบาตรใหญ่กดขี่ข่มเหงประชาชน เช่น ตำรวจสรรพสามิต ข้าราชการฝ่ายปกครองไม่เอาใจใส่ละเลย ไม่บำบัดทุกข์บำรุงสุขให้แก่ราษฎร ทำงานแบบเอาตัวรอดไปวัน ๆ”²

ปัญหาความไม่เป็นธรรมในสังคม เช่น การกอบโกย การโกงกิน การคอร์รัปชั่น ข้าราชการหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐใช้อำนาจกดขี่ข่มเหงประชาชน แทนที่จะบำบัดทุกข์บำรุงสุขให้แก่ราษฎร หรือแก้ปัญหาความเดือดร้อนที่ประชาชนกำลังประสบอยู่มีส่วนผลักดันให้ประชาชน เข้าสู่การเมืองระดับนักรการเมืองต่าง ๆ

มูลเหตุแห่งแรงจูงใจประการหนึ่งที่ทำให้นักการเมืองทั้งระดับท้องถิ่น (สมาชิกสภาเทศบาลหรือสมาชิกสภาจังหวัด) หรือนักการเมืองระดับชาติ (สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร) เข้าสู่การเมือง คือ ความล้มเหลวหรือเหลวแหลกในการบริหารงานของรัฐบาลและความไม่เป็นธรรมในสังคม ในการจัดสรรสิ่งที่มีคุณค่าในสังคม โดยเฉพาะประชาชนที่ถูกยกช่อว่าง เป็นเจ้าของประเทศ แต่กลับถูกกดขี่รีดไถเอาไรด์เอาเปรียบในรูปแบบต่าง ๆ ซึ่งไม่มีโอกาสได้พูดหรือแสดงความคิดเห็นในเรื่องนั้น ๆ ซึ่งจำเป็นต้องเข้าสู่การเมืองในฐานะ เป็นนักรการเมือง ในฐานะตัวแทนของประชาชนส่วนใหญ่ที่ไม่ได้รับความ เป็นธรรม กล่าวอีกนัยหนึ่ง ปัญหาความไม่เป็นธรรมในสังคม เป็นแรงกระตุ้น

1

สัมภาษณ์นายวันชัย จงสุทธานามณี สมาชิกสภาจังหวัด เชียงราย วันที่ 27

พฤศจิกายน 2528

2

เรื่องเดียวกัน

ภายนอกที่เป็นมูลเหตุผลักดันให้บุคคลเหล่านี้เข้าสู่การเมืองในระดับนักรการเมือง เนื่องจาก
จากฐานะดังกล่าวสามารถที่จะดำเนินการตามเป้าหมายที่ตนเองกำหนดเอาไว้ในระดับ
หนึ่ง เช่น รักษาผลประโยชน์ของประชาชนในท้องถิ่นหรือส่วนใหญ่ของประเทศชาติ
และเพื่อสร้างความเป็นธรรมให้เกิดขึ้นในสังคมทั้งในท้องถิ่นตนเองและประเทศ นอก
จากนี้บุคคลดังกล่าวต้องการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองในระดับนักรการเมือง เพราะ
ว่าเขาเหล่านี้ไม่สามารถที่จะทนเห็นสภาพของรัฐบาลและนักรการเมืองที่ไม่มีความซื่อตรง
ต่อประชาชน บริหารบ้านเมือง เป็นไปตามความต้องการของพรรค และยึดถือบุคคล
เป็นหลักและต้องการเข้าไปจัดบรรดาข้าราชการที่ประจบสอพลอที่สร้างปัญหาความเดือด
ร้อนให้แก่ประชาชน

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย